

Ks. Tadeusz SYCZEWSKI

LITURGIA POZASAKRAMENTALNA W ŚWIETLE PIERWSZEGO SYNODU DIECEZJI DROHICZYŃSKIEJ 1997

Treść: 1. Liturgia Godzin; 2. Pogrzeb katolicki i modlitwy za zmarłych; 3. Sakramentalia; 4. Zakończenie.

Drugi Sobór Watykański w *Konstytucji o Świętej Liturgii* mówi, że życie wewnętrzne człowieka nie może ograniczać się tylko do udziału w samej liturgii. „Chrześcijanin powołany jest do wspólnej modlitwy, ale powinien także wejść do swego mieszkania i w ukryciu modlić do Ojca”¹ Dlatego też Sobór zachęca, aby oprócz kultu liturgicznego rozwijać również inne formy pobożności, zwłaszcza te uznane i zalecane przez Kościół²

Jan Paweł II w Liście Apostolskim *Novo Millennio Ineunte* powiedział, że „Chrześcijaństwo jest religią zanurzoną w historii! /.../ Wcielenie, uwieńczone tajemnicą paschalną i darem Ducha Świętego, jest pulsującym sercem czasu, jest tajemniczą godziną, w której Królestwo Boże przybliżyło się (por. Mk 1, 15), a nawet więcej – zapuściło korzenie w naszej historii niczym ziarno zasiane po to, aby stało się wielkim drzewem (por. Mk 4, 30-32)”³

Pierwszy Synod Diecezji Drohiczyńskiej przypomina, że każda czynność liturgiczna winna być tak celebrowana, by była świadectwem głębokiej wiary i autentycznej miłości przewodniczącego liturgii. W trzeciej części refleksji i postanowień Synod rozważa fundamentalne problemy związane z liturgią sakramentów świętych i liturgią pozasakramentalną, a także nad ich rolę w całości duszpasterstwa diecezji⁴ Szczegółowe zaś przepisy liturgiczne i wszelkie zasady obowiązujące w diecezji zamieszczone są w księdze *Służba Boża w Diecezji Drohiczyńskiej*⁵, która jest jednym z pierwszych owoców tegoż Synodu.

Prace Pierwszego Synodu Diecezji Drohiczyńskiej przebiegały na różnorodnych płaszczyznach. Sprawą niezmiernie ważną było umożliwienie wszystkim wiernym - duchownym i świeckim - osobistego włączenia się w prace synodalne. Urzeczywist-

---

¹ *Konstytucja o Liturgii*, nr 12.

² SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele, Lumen Gentium*, nr 67

³ JAN PAWEŁ II, *List Apostolski Novo Millennio Ineunte*, nr 5.

⁴ POR. I SYNOD DIECEZJI DROHICZYŃSKIEJ. *Statuty. Dokumenty wykonawcze*, Drohiczyn 1997, nr 143, s. 119.

⁵ *Służba Boża w Diecezji Drohiczyńskiej*, red. T. Syczewski, Drohiczyn 1996.

nienie tego zadania dokonało się przez sesje otwarte, których łącznie odbyło się trzydzieści. Poświęcone były one różnym zjawiskom istniejącym w życiu religijnym, społecznym, kulturalnym, prywatnym i publicznym. Zostały podjęte różnorodne tematy związane z życiem liturgiczno-sakramentalnym, z ekumenizmem, życiem konsekrowanym, wychowaniem oraz nauczaniem, z odpowiedzialnością za kształt życia publicznego i współczesnictwem w życiu parafialnym w różnych jego wymiarach. Na sesje otwarte byli zaproszeni przedstawiciele ruchów i stowarzyszeń katolickich, osoby życia konsekrowanego, rolnicy, robotnicy, inteligencja, politycy oraz działacze społeczni, twórcy, a także ludzie chorzy i w podeszłym wieku⁶

Pierwszy Synod Diecezji Drohiczyńskiej poruszając temat liturgii pozasakramentalnej, szczególnie zwraca uwagę na takie zagadnienia jak: Liturgia Godzin /nr 185/, pogrzeb katolicki i modlitwy za zmarłych /nr 189-190/, sakramentalia /nr 192-194/.

1. Liturgia Godzin

Dokumenty synodu przypominają, że Liturgia Godzin jest modlitwą całego Kościoła. Została ułożona w ten sposób, iż mogą ją odmawiać nie tylko duchowni, osoby zakonne ale przeznaczona jest ona dla katolików świeckich⁷ Liturgia Godzin uświęca człowieka i oddaje cześć Bogu. Dzięki tej modlitwie człowiek nawiązuje dialog ze Stwórcą. Głównym celem tej modlitwy jest uświęcenie poszczególnych godzin dnia i ludzkiej pracy, całej działalności⁸

Liturgia Godzin przygotowuje także najlepiej prezbiterów do owocnego celebrowania Eucharystii, ożywia odpowiednie usposobienie, właściwą postawę wiary, nadziei, miłości, pobożności, wyrabia również ducha ofiary i wyrzeczenia⁹

Synod zachęca do tego, aby tam, gdzie jest to możliwe, przynajmniej jutrznia lub nieszpory powinny być celebrowane w kościele lub kaplicy z udziałem katolików świeckich, szczególnie członków małych wspólnot: „Wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, główne Godziny powinny być odprowadzane w kościele także i przez inne wspólnoty wiernych, a przede wszystkim parafialne”¹⁰. Katolicy świeccy uczestniczący w tej modlitwie w jedności serc i głosów, stają się widocznym znakiem Kościoła, sprawującym misterium Chrystusa¹¹ Wymaga to ze strony duszpasterzy odpowiedniego przygotowania, właściwej katechezy, która ukazałaby najważniejsze treści teologiczne tej modlitwy. Nauczyłaby także – od strony technicznej – właściwego posługiwania się tą formą modlitwy. Katecheza taka wprowadziłaby wiernych w sens poszczególnych godzin.

⁶ Por. I SYNOD DIECEZJI DROHICZYŃSKIEJ. *Statuty, Dokumenty wykonawcze*, Drohiczyń, wstęp, s. 4-5.

⁷ "Konstytucja Apostolska wprowadzająca w życie Liturgie Godzin uchwalona dekretem Drugiego Soboru Watykańskiego", w: *Liturgia Godzin*, t. I, Poznań 1982, nr 1; *Kodeks Prawa Kanonicznego*, kan. 1173-1174.

⁸ *Tamże*, nr 2.

⁹ Por. I SYNOD DIECEZJI DROHICZYŃSKIEJ. *Statuty. Dokumenty wykonawcze*, nr 185.

¹⁰ *Ogólne wprowadzenie do Liturgii Godzin*, nr 21.

¹¹ *Tamże*, nr 22.

Do tej modlitwy zachęca się samych wiernych świeckich przez odmówienie przynajmniej części Liturgii Godzin, ilekroć gromadzą się jako wspólnota wiary¹² Synod zachęca bardzo gorąco do przywrócenia w parafiach zwyczaju śpiewania Nieszporów niedzielnych¹³ W wielu parafiach diecezji drohiczyńskiej to zalecenie jest wcielone w życie.

Zachęca się wiernych do tego, aby i w rodzinie, która jest *domowym sanktuarium Kościoła*, w miarę możliwości odmawiano przynajmniej jakąś część Liturgii Godzin, jednocząc się w ten sposób jeszcze ściślej z całym Kościołem¹⁴ W rodzinie jako *domowym Kościele* jest wiele wspaniałych momentów, w których ta modlitwa mogłaby odnaleźć swoje miejsce: niedziele, uroczystości, rocznice rodzinne, pierwsza komunია święta, sakrament bierzmowania. W ten sposób cała rodzina mogłaby włączyć się w kult liturgiczny¹⁵

2. Pogrzeb katolicki i modlitwy za zmarłych

Pierwszy Synod Diecezji Drohiczyńskiej na temat pogrzebu katolickiego i modlitw za zmarłych mówi w numerach 189-191. Przede wszystkim zachęca do pielęgnowania lokalnych, bogatych tradycji związanych z religijnym przeżywaniem śmierci i pogrzebu. Szczególny jednak nacisk kładzie na modlitwy rodziny, znajomych, sąsiadów przy trumnie zmarłego oraz udziału wiernych w samej liturgii pogrzebowej. Wielkie bogactwo takich modlitw podają same *Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*¹⁶ Stosownie do miejscowych zwyczajów w domu zmarłego można celebrować nabożeństwo słowa Bożego. Temu nabożeństwu może przewodniczyć kapłan a także osoba świecka. Nabożeństwo takie winno zawierać następujące elementy: wprowadzenie, śpiew psalmów, odpowiednio dobrane teksty Pisma świętego, modlitwę powszechną lub litanie¹⁷

W czasie Mszy świętej pogrzebowej obowiązkiem kapłana jest głoszenie homilii, która jest integralną częścią każdej liturgii¹⁸ W homilii kapłan lub diakon winni ukazywać wiernym przede wszystkim paschalny wymiar życia i śmierci. Może wspomnieć o okolicznościach życia i śmierci, nie należy jednak wygłaszać mowy pochwalnej na cześć zmarłego¹⁹ Duszpasterz spełniający czynności pogrzebowe, ma dokonać wszelkich starań, by zachęcić rodzinę zmarłego, przyjaciół, znajomych i

¹² *Konstytucja o Liturgii*, nr 100.

¹³ I SYNOD DIECEZJI DROHICZYŃSKIEJ. *Statuty. Dokumenty wykonawcze*, nr 185.

¹⁴ *Ogólne wprowadzenie do Liturgii Godzin*, nr 27; *Dekret o apostołstwie świeckich*, nr 11.

¹⁵ *Dekret o apostołstwie świeckich*, nr 11.

¹⁶ *Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1978, 22-36.

¹⁷ Por. *Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, nr 26-28.

¹⁸ *Konstytucja o Liturgii*, nr 52.

¹⁹ I SYNOD DIECEZJI DROHICZYŃSKIEJ. *Statuty. Dokumenty wykonawcze*, nr 189; por. *Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, nr 56.

wszystkich uczestników liturgii do pełnego uczestnictwa we Mszy świętej i ofiarowania Komunii świętej w intencji zmarłego²⁰

Zgodnie z ogólnie przyjętymi przepisami kościelnymi odnośnie do sprawowania pogrzebu należy unikać przesadnych pochwał zmarłego lub jego rodziny. *Podczas liturgii poza wyróżnieniem, którego źródłem jest urząd liturgiczny albo święcenia, oraz poza honorami należnymi władzom świeckim stosownie do przepisów liturgicznych w obrzędach pogrzebowych nie należy okazywać szczególnych względów prywatnym osobom lub stanowiskom ani w ceremoniach, ani w zewnętrznej okazałości*²¹

Wiemym powinno się dać także możliwość przystąpienia do spowiedzi świętej. Duszpasterze winni dołożyć wszelkich starań, aby liturgia pogrzebowa miała swoją powagę i godność, stosując się w tym względzie do przepisów *Kodeksu Prawa Kanonicznego*, przepisów liturgicznych zawartych w *Obrzędach pogrzebowych dostosowanych do zwyczajów diecezji polskich* bądź też do *Instrukcji liturgiczno-duszpasterskiej Episkopatu Polski o pogrzebie i modlitwach za zmarłych (5 V 1978)*.

Zwyczajna forma pogrzebu – przypomina o tym Synod obejmuje w diecezji drohiczyńskiej wyprowadzenie z domu zmarłego, Mszę świętą połączoną z Jutrznią lub Nieszporami oraz procesję do grobu²² Jeżeli z racji odległości procesja z domu zmarłego jest odprawiana tylko do figury lub krzyża przydrożnego bądź do granicy miejscowości, zawsze winno się zachować procesjonalne wprowadzenie od bramy kościoła do świątyni²³

Dokumenty przewidują także pogrzeb samobójców, którym nie należy odmawiać pogrzebu, jeśli samobójstwo zostało popełnione na wskutek zaburzeń psychicznych, potwierdzonych pisemną opinią lekarza. Z tej racji, iż samobójcy według powszechnej opinii psychiatrów nie są w pełni odpowiedzialni za swoje czyny, stąd nie odmawia się im pogrzebu katolickiego, jeżeli podczas swojego życia byli przywiązani do Kościoła, praktykowali swoją wiarę. Uczestnikom takiego pogrzebu należy tylko wyjaśnić zaistniałą sytuację. Samobójca, który przed śmiercią dawał zgorszenie, należy traktować jako jawnego grzesznika.²⁴

Należy odmówić pogrzebu lub jego części wówczas, gdy zachodzą inne ważne przyczyny, z powodu których może wywołać zdziwienie, a nawet zgorszenie wiernych zachowanie pełnej formy pogrzebu. Pełnego pogrzebu można odmówić także tym, którzy trudnią się notorycznie pokątną sprzedażą alkoholu, głoszącym publicznie poglądy sprzeczne z nauką Kościoła i prowadzącym wszelką działalność demoralizującą, szczególnie wobec dzieci, młodzieży oraz innym publicznym grzesznikom, czyli osobom dającym świadomie zły przykład życia oraz wywołującym zgorszenie u

²⁰ I SYNOD DIECEZJI DROHICZYŃSKIEJ. *Statuty. Dokumenty wykonawcze*, nr 189.

²¹ *Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, nr 20; por. KL, nr 32.

²² *Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, nr 39-79.

²³ I SYNOD DIECEZJI DROHICZYŃSKIEJ. *Statuty. Dokumenty wykonawcze*, 189.

²⁴ "Instrukcja liturgiczno-duszpasterska Episkopatu o pogrzebie i modlitwach za zmarłych (5 V 1978)", w: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski 1966-1993*, Lublin 1994, nr 13, s. 355.

wiernych (por. KPK, kan. 1184 p. 1; kan. 1185). W ten sposób powinni jednomyślnie postępować wszyscy duszpasterze w całej diecezji.

Gdyby zachodziła poważna wątpliwość co do formy pogrzebu, należy zwrócić się do Biskupa Diecezjalnego. Synod przypomina, że akt zgonu należy spisać w tej parafii, w której odbywa się pogrzeb, za wcześniejszym przedłożeniem w kancelarii parafialnej potrzebnych dokumentów, szczególnie karty zgonu. Ofiara składana z okazji pogrzebu powinna być dobrowolna. Ubodzy, którzy nie są w stanie złożyć żadnej ofiary z racji pogrzebu, powinni otrzymać posługę pogrzebu ich bliskich z zachowaniem pełnej oprawy liturgicznej²⁵

Synod w numerze 191 przypomina, że w celu ujednoczenia w całej diecezji praktyki modlitw wypominkowych za zmarłych należy kultywować tego typu modlitwy nie tylko w miesiącu listopadzie. Dlatego też w intencji zmarłych polecanych modlitwie Kościoła w wypominkach należy odprawić przynajmniej kilka Mszy świętych w ciągu całego roku. Przy czym o każdej z tych Mszy świętych należy powiadomić odpowiednio wcześniej wiernych²⁶

3. Sakramentalia

Synod drohiczyński odwołując się do nauki Drugiego Soboru Watykańskiego przypomina, że sakramentalia „są to znaki święte, które z pewnym podobieństwem do sakramentów oznaczają skutki, przede wszystkim duchowe, a osiągają je przez modlitwę Kościoła. Przygotowują one ludzi do przyjęcia głównego skutku sakramentów i uświęcają różne okoliczności życia”²⁷ Liturgia sakramentaliów sprawia, że dla odpowiednio przygotowanych wiernych dopomaga w uświęcaniu życia dzięki łasce wypływającej z paschalnej tajemnicy Męki, Śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa oraz przyczynia się do uświęcenia człowieka i uwielbienia Pana Boga²⁸ Synod drohiczyński zaznacza, że skuteczność duchowa sakramentaliów jest uzależniona od odpowiednich intencji wiernych oraz od wiary przyjmującego. Obowiązkiem duszpasterzy jest dołożyć wszelkich starań w wyjaśnianiu sensu teologicznego sakramentaliów, tłumaczyć ich rolę w Kościele i w życiu codziennym wiernych. Przy celebracji sakramentaliów należy stosować się do przepisów liturgicznych zawartych w *Służbie Diecezji Drohiczyńskiej* oraz w *Obrzędach Błogosławieństw*²⁹

Błogosławieństwa jako znaki opierają się przede wszystkim na Słowie Bożym i są celebrowane mocą wiary. W parafiach diecezji drohiczyńskiej zaleca się stosowanie w odpowiednio uroczystej formie błogosławieństwa dzieci, chorych, nowych domów i mieszkań, pól, ziół, ziarna zbóż, chleba św. Agaty, samochodów, przedmiotów zwią-

²⁵ I SYNOD DIECEZJI DROHICZYŃSKIEJ. *Statuty. Dokumenty wykonawcze*, nr 190.

²⁶ *Tamże*, nr 190.

²⁷ *Konstytucja o Liturgii*, nr 60.

²⁸ *Konstytucja o Liturgii*, nr 61.

²⁹ *Obrzędy Błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1994, t. 1 – 2.

zanych z kultem. Dopuszcza się i wręcz zachęca do błogosławieństw związanych z lokalnymi tradycjami, zwyczajami³⁰

Zwyczajnym szafarzem tych błogosławieństw jest biskup, prezbiter i diakon. Szczególną rolę winno zachować błogosławieństwo kredy i kadzidła w dniu 6 stycznia, w Uroczystość Objawienia Pańskiego, błogosławieństwo pokarmów w Wielką Sobotę. Nadzwyczajnym szafarzem błogosławieństwa pokarmów jest w diecezji drohiczyńskiej alumn Wyższego Seminarium Duchownego, który otrzymał posługę lektora (por. KPK, kan. 1168). Właściwym strojem liturgicznym przy błogosławieństwie winna być dla szafarza zwyczajnego komża i biała bądź złota stuła. Przy błogosławieństwie należy posługiwać się tekstami liturgicznymi. Na zakończenie obrzędu pokrapia się wodą święconą osoby, miejsca lub przedmioty. Szafarz zwyczajny udziela na zakończenie błogosławieństwa wszystkim zebrany³¹

Duszpasterze powinni dołożyć wszelkich starań, aby wierni zachowywali na co dzień zwyczaje chrześcijańskie, a szczególnie takie jak: żegnanie się wodą święconą, robienie znaku krzyża na czole dziecka udającego się do szkoły bądź w podróż, posługiwanie się pozdrowieniem chrześcijańskim, noszenie medalika lub krzyżyka z motywów chrześcijańskich, by w ten sposób dawać świadectwo swej wierze i przynależności do Jezusa Chrystusa³²

W parafiach szczególnie wiejskich należy dołożyć wszelkich starań, aby pielęgnować piękną tradycję błogosławieństwa pól w okolicach święta św. Marka Ewangelisty – 25 kwietnia, bądź w dniu wspomnienia św. Izydora – 10 maja, w dni modlitw o urodzaje, w tygodniu po Bożym Ciele, w wolną od pracy sobotę, w niedzielne popołudnie, bądź w innym dniu, najlepszym dla danej społeczności. Obrzęd ten powinien być dokonany w całej diecezji najpóźniej do końca czerwca. W obrzędzie tym powinni uczestniczyć jak najliczniej wierni danej miejscowości. Obrzęd błogosławieństwa pól winien być przeprowadzany w takim porządku jaki podaje *Śłużba Boża w Diecezji Drohiczyńskiej*³³

4. Zakończenie

Pierwszy Synod Diecezji Drohiczyńskiej apeluje do wszystkich duszpasterzy, którzy są bezpośrednio odpowiedzialni za tego typu liturgię, aby troszczyli się o prawidłowy rozwój życia religijnego swoich parafian, podtrzymywali tradycyjne formy nabożeństw oraz dbali o ich poprawność i piękno³⁴. Ponadto Synod zaznacza, że na skutek różnorodnych przemian kultury, obyczajów, rozwoju techniki, tradycyjne formy nabożeństw praktykowane dotychczas dla wielu ludzi, zwłaszcza młodych stają się niewystarczające. Stąd należy szukać ciągle nowych nabożeństw, należycie je

³⁰ I SYNOD DIECEZJI DROHICZYŃSKIEJ. *Statuty. Dokumenty wykonawcze*, nr 193.

³¹ *Tamże*, nr 193.

³² *Tamże*.

³³ *Śłużba Boża w Diecezji Drohiczyńskiej*, s. 229-251.

³⁴ I SYNOD DIECEZJI DROHICZYŃSKIEJ. *Statuty. Dokumenty wykonawcze*, nr 186.

przygotować od strony treści i formy. Przede wszystkim należy je ubogacić tekstami biblijnymi i przeprowadzać je zgodnie ze strukturą zawartą w *Służbie Bożej Diecezji Drohiczyńskiej*. Na szczególną uwagę zasługują te nabożeństwa, które zawierają elementy refleksyjne, odpowiadające podnoszącemu się poziomowi życia duchowego wiernych diecezji drohiczyńskiej. Ksiądz Biskup Antoni Dydycz we wstępie do *Służby Bożej Diecezji Drohiczyńskiej* napisał, że wydanie jej „przyczyni się do ożywienia praktyk religijnych, ułatwi ich sprawowanie i ubogaci w nich uczestnictwo”³⁵

Wielką rolę odgrywają tutaj małe wspólnoty, organizacje młodzieżowe. Każdy stara się wnieść coś nowego. Zaangażowanie wiernych wpływa także bardzo pozytywnie na umocnienie wiary i miłości. Dlatego też Synod zachęca duszpasterzy do troskliwej opieki tego rodzaju liturgii. Duszpasterze mają czuć się odpowiedzialni za właściwe ukierunkowanie wszystkich wiernych na hierarchię form pobożności, kładąc przede wszystkim nacisk na przeżywanie podstawowych tajemnic zbawczego dzieła Pana Boga w najważniejszych okresach roku liturgicznego. W tej mierze Synod odwołuje się do nauczania Drugiego Soboru Watykańskiego³⁶

Synod zatem zaleca, aby różnego rodzaju liturgię pozasakramentalną organizować w parafiach nie tylko w okresie adwentu, wielkiego postu, ale cały rok liturgiczny daje wiele możliwości na tego typu liturgię. W każdej parafii winno być jak najwięcej nabożeństw związanych z odmawianiem wspólnotowym Liturgii Godzin, bądź uroczystym organizowaniem błogosławieństw. Te formy liturgii są wspaniałym przygotowaniem do właściwego i owocniejszego przeżywania liturgii słowa podczas Eucharystii czy też celebracji sakramentów świętych.

Wszystkie te formy liturgii pozasakramentalnej należy celebrować zgodnie z duchem Kościoła, zachowując ich podstawową strukturę zawartą w *Służbie Bożej Diecezji Drohiczyńskiej*. Synod daje jednak takie możliwości, aby je upiększać różnorodnymi śpiewami, właściwą oprawą muzyczną, odpowiednio dobranymi tekstami – szczególnie biblijnymi, poprzez podawanie intencji modlitewnych, wprowadzanie momentów ciszy, włączenie zespołów muzycznych i liturgicznych, szczególnie ministrantów, lektorów, scholi, zespołów ludowych.

Wielką rolę w przygotowaniu tej formy liturgii mogą odegrać małe wspólnoty, stowarzyszenia katolickie istniejące w parafii, powierzając im – pod okiem duszpasterzy – przygotowanie i wykonanie pewnych modlitw, tekstów, pieśni, czy też wprowadzenie innych, odpowiednich elementów.

---

³⁵ *Służba Boża w Diecezji Drohiczyńskiej*, s. 6.

³⁶ *Konstytucja o Liturgii*, nr 13.

LITURGIA EXTRA SACRAMENTALE ALLA LUCE DEL PRIMO SINODO
DELLA DIOCESI DI DROHICZYN

Sommario

Questo articolo contiene tre parti. La prima sottolinea i seguenti problemi: la liturgia delle ore recitata nella comunità parrocchiale. La seconda parte parla del funerale cattolico e delle preghiere per i morti. La terza parte parla delle benedizioni. Il Sinodo diocesano stimola l'organizzazione nelle parrocchie la celebrazione extra sacramentale non solo in avvento, in quaresima ma durante tutto l'anno liturgico da tante possibilità per la celebrazione di questo tipo di liturgia.

In ogni parrocchia dovrebbe essere celebrata la Liturgia delle ore con tutta la comunità. In modo solenne si dovrebbero celebrare anche le vari benedizioni. Questo tipo di liturgia è una bella occasione per la preparazione della liturgia della parola di Dio celebrata durante l'Eucaristia e durante gli altri sacramenti.